

MATEMATIKA
/ishodi učenja/
/treći razred devetogodišnjeg osnovnog odgoja i obrazovanja/

SKUP BROJEVA DO 100

Niski nivo:

- klasificira brojeve u skupu brojeve do 100 na različite načine
- razlaže stoticu na desetice i pravi obrnute procese
- transformiše dvocifrene brojeve na različite načine
- transformiše stoticu u druge mjesne vrijednosti
- razumije matematičke pojmove (prethodnik, sljedbenik, neposredni prethodnik, neposredni sljedbenik, parni i neparni brojevi, brojna linija, cifra znak za broj, mjesna vrijednost cifre)
- može se koristiti brojnom linijom

SABIRANJE I ODUZIMANJE U SKUPU BROJEVA DO 100

Niski nivo:

- zna sabirati i oduzimati prirodne brojeve u skupu brojeva do 100
- sabiranje provjerava oduzimanjem i uočava vezu računskih operacija
- zna redne brojeve u skupu brojeva do 100 (piše, čita)
- imenuje matematičke pojmove (sabiranje, oduzimanje, elementi sabiranja i oduzimanja, osobine sabiranja i oduzimanja, jednakost, nejednakost, jednačina, nejednačina, brojna linija...)

Srednji nivo

- automatizovano usmeno sabire i oduzima u skupu brojeva do 100
- usmeno i pismeno sabire više sabiraka sa i bez zagrade
- vrši matematičku operaciju usmenog i pismenog oduzimanja više brojeva sa i bez zagrade
- rješava jednostavne tekstualne zadatke sa sabiranjem ili sa oduzimanjem
- rješava jednostavne jednačine oblika $x + a = b$, $a + x = b$, $x - a = b$, $a - x = b$ i nejednačine oblika $x + a < b$, $a + x < b$, $x - a < b$
- piše rimske cifre u skupu brojeva do 100
- pravilno upotrebljavaju redne brojeve do 100
- koristi matematički jezik i simbole
- primjenjuje osobine sabiranja i oduzimanja radi lakšeg računanja

Visoki nivo:

- izračunava vrijednost brojnog izraza sa sabiranjem i oduzimanjem
- rješava jednostavne tekstualne zadatke (jednačine, matematičke priče)
- rješava složene tekstualne zadatke (matematički jezik)
- rješava složene tekstualne zadatke sa sabiranjem i oduzimanjem

RAVNE I ZAKRIVLJENE PLOHE (POVRŠI) **LIKOVI (TROUGAO, KRUG, KVADRAT, PRAVOUGAONIK)** **LINIJE (CRTE)**

Niski nivo:

- klasificira ravne i zakrivljene površine
- klasificira ravne i zakrivljene linije
- uspješno se služi linijarom i šestarom

Srednji nivo:

- upoređuje duži
- određuje podudarne duži mjerenjem
- određuje stranica kvadrata, pravouganika i trougla kao duži

Visoki nivo:

- crta podudane duži linijarom i šestarom
- crta stranice kvadrata, pravougaonika i trougla kao duž

MNOŽENJE I DIJELJENJE U SKUPU BROJEVA DO 100

Niski nivo:

- razumije da je množenja skraćeno sabiranja jednakih sabiraka
- razumije da je dijeljenje uzastopno oduzimanje istog broja
- definiše pojmove vezane za množenje i dijeljenje (množenik, množilac, faktori, proizvod, produkt, dijeljenik, djelilac, količnik, dvostruki broj...)
- prepoznaje i piše znak „ \cdot “ kao znak za množenje; prepoznaje i piše znak „ $:$ “ kao znak za dijeljenje
- zna tablicu množenja i dijeljenja brojeva na nivou automatizacije

Srednji nivo:

- koristi matematički jezik u rješavanju zadataka
- primjenjuje osobine zamjene mjesta faktora i udruživanje faktora radi lakšeg računanja
- koristi tablicu množenja i dijeljenja u rješavanju jednostavnih matematičkih zadataka (brojni izrazi i tekstualni zadaci)
- piše dvocifreni broj u obliku $a \cdot 10 + b$ i obrnuto
- rješava jednostavne jednačine oblika $x \cdot a = b$, $a \cdot x = b$, $x : a = b$, $a : x = b$
- rješava nejdnadžine oblika: $x \cdot a < b$, $a \cdot x < b$, $x : a < b$
- rješava proste brojne izraze

Visoki nivo:

- koristi vezu množenja i dijeljenja u matematičkim zadacima
- množi i dijeli zbir i razliku brojem sa zapisivanjem brojnog izraza i bez zapisivanja
- primjenjuje zamjenu mjesta faktora kod množenja zbira i razlike brojem
- samostalno sastavlja i rješava jednostavne matematičke probleme putem jednačina
- rješava složene brojne izraze (sa 4 računске operacije, sa i bez zagrada)
- rješava tekstualne zadatke

MJERENJE, UPOREĐIVANJE I PROCJENJIVANJE

Niski nivo:

- imenuje i zapisuje jedinice za dužinu, masu, vrijeme, novac, tečnost
- zna i razumije osnovne mjerne jedinice

Srednji nivo:

- koristi standardne jedinice za mjerenje dužine, mase, volumena, tečnosti, vremena i novca
- predviđa, procjenjuje i upoređuje rezultate mjerenja
- vrši precizna mjerenja geometrijskim priborom zapisuje i predstavlja rezultate
- razlikuje jedinice za dužinu, masu, vrijeme, novac, tečnost

Visoki nivo:

- može vršiti pretvaranje mjernih jedinica
- sabire i oduzima jedinice za mjerenje u skladu sa učenim brojnim nizom

BOSANSKI JEZIK I KNJIŽEVNOST

/ishodi učenja/ /treći razred devetogodišnjeg osnovnog odgoja i obrazovanja/

PISANJE I ČITANJE

Tehnika čitanja teksta napisanog latiničnim pismom

- Usredsređuje pažnju na sadržaj i prepoznavanje ortografskih znakova i njihove funkcije u glasnom čitanju (pravilnost, brzina, izražajnost)
- Piše pisana slova latiničnog pisma, pravilno ih povezuje u strukture riječi
(ishodi učenja koje bi trebao dostići svaki učenik na kraju trećeg razreda)

Pisanje i čitanje štampanih slova ćirilice

Čitanje

Niski nivo

- čita riječi i kratke rečenice napisane štampanim slovima ćirilice

Srednji nivo

- čita kraći tekst napisan štampanim slovima ćirilice, razumije pročitano na nivou odgovaranja na postavljena pitanja, uočavanja događaja, ilustrovanja pročitano (uz nastavnikovo vođenje)

Visoki nivo

- samostalno čita kraći tekst napisan štampanim slovima ćirilice; razumije pročitano na nivou odgovaranja na postavljena pitanja, uočavanja događaja, ilustrovanja pročitano

Pisanje

Nisko nivo

- prepisuje kraći tekst ćirilicom uz praćenje i pomoć nastavnika
- piše riječi i rečenice ćirilicom uz praćenje i pomoć nastavnika

Srednji nivo

- samostalno prepisuje kraći tekst ćirilicom
- samostalno piše riječi i rečenice ćirilicom (ponekad griješi u oblikovanju slova)

Visoki nivo

- samostalno i bez greške prepisuje kraći tekst ćirilicom
- samostalno i bez greške piše riječi, rečenice i kraći tekst ćirilicom

ČITANJE I INTERPRETACIJA KNJIŽEVNOG TEKSTA

Niski nivo

- čita i prepričava književni tekst uz pomoć nastavnika (čitanje i prepričavanje vođeno uopštenim pitanjima)
- može odrediti mjesto, vrijeme radnje u priči
- imenuje glavne i sporedne likove i njihove osobine (uz pomoć nastavnika)
- imenuje pojmove: priča, bajka, basna, drama, strip, pjesma, strofa, stih

Srednji nivo

- samostalno čita i uz pomoć nastavnika prepričava književni tekst
- uočava najvažnije događaje u tekstu i formuliše podnaslove dijelovima teksta uz pomoć nastavnika
- stvara plan priče uz pomoć nastavnikovog vođenja pitanjama
- čita i prepričava tekst i rješava zadatke koji se odnose na: tok događaja, mjesto i vrijeme radnje u priči
- uočava najvažniji događaj u priči, imenuje glavne i sporedne likove i njihove osobine
- razumije poruku književnog teksta
- razlikuje pojmove: priča, bajka, basna, drama, strip, pjesma, strofa, stih

Visoki nivo

- samostalno prepričava književni tekst
- uočava najvažnije događaje u tekstu
- hronološki reda događaje u priči
- samostalno imenuje osobine likova na osnovu njihovih postupaka
- daje pronicljiva, jasna i detaljna zapažanja o pročitanom tekstu, likovima, njihovim postupcima i osobinama
- procjenjuje i vrednuje likove na osnovu njihovih osobina
- daje prijedloge za rješavanje sličnih događaja u svakodnevnom životu
- samostalno u prepričavanje unosi elemente kreativnosti: promjena toka događaja u priči (uvođenjem novog lika u priču); promjenom završetka priče; unošenje elemenata deskripcije (proširivanje teksta)
- u čitanju književnog teksta doživljava i izražava osjećanja
- razumije poruku i može je iskazati u formi rečenice

JEZIK

Rječnik

Niski nivo

- zna značenje riječi
- organizuje iskaz rečenicom
- prepoznaje riječi istog i suprotnog značenja
- prepoznaje riječi poruke

Srednji nivo

U tekstu prepoznaje:

- riječi istog i suprotnog značenja
- prepoznaje riječi poruke i razumije njihovo značenje
- prepoznaje određeno značenje riječi u rečenici
- imenuje i klasifikuje riječi istog i suprotnog značenja
- može reprodukovati stilske uzorke

Visoki nivo

- razumije smisao i poruku riječi u rečenici
- samostalno osmišljava rečenice pouke
- može primjenjivati uočene i učene stilske uzorke
- može samostalno osmišljavati odgovarajuće stilske uzorke

Gramatika, pravopis i pravogovor

Niski nivo

- zna šta je abeceda, zna abecedu
- zna šta su samoglasnici, šta suglasnici, šta slogovi
- prepoznaje riječi kao imenice i glagole
- prepoznaje vlastite i zajedničke imenice uz pomoć nastavnika
- prepoznaje i imenuje glagolsko vrijeme

Srednji nivo

- zna red slova u latinici, zna šta je rječnik
- zna da su samoglasnici nosioci slogova
- prepoznaje riječi u kojima je glas R nosilac sloga
- razlikuje jednosložne i višesložne riječi
- prepoznaje, razlikuje i klasifikuje vrste riječi: imenice i glagole
- prepoznaje, imenuje i klasifikuje vlastite i zajedničke imenice
- prepoznaje i klasifikuje rečenice u tri vremena
- razlikuje rečenice po značenju
- razlikuje rečenice po obliku
- pravilno koristi interpunkcijske znakove (tačka, upitnik, uzvičnik, dvotačka i zarez u nabranjanju)
- pravilno čita i piše upitnu riječicu *li* i odričnu riječicu *ne* u odgovarajućim riječima
- može potvrdnu rečenicu pretvoriti u odričnu i obrnuto
- pravilno koristi veliko slovo u pisanju imena planina, rijeka i polja

Visoki nivo

- brzo i lako se služi rječnikom
- pravilno rastavlja riječi na slogove
- pravilno rastavlja riječi na kraju reda
- u tekstu pronalazi vrste riječi – imenice i glagole
- zna prepoznavati, klasifikovati i pretvarati glagole kroz glagolska vremena
- može pretvarati rečenice u različita glagolska vremena
- razlikuje izjavnu, upitnu i uzvičnu rečenicu u čitanju i pisanju
- gramatički ispravno govori i piše rečenicu
- pravilno piše i čita upitnu riječicu „LI“ i odričnu riječicu „NE“ u odgovarajućim rečenicama
- pravilno izgovara, čita i piše glasove i glasovne skupove predviđene programom
- pravilno koristi interpunkcijske znakove: tačka, upitnik, uzvičnik, dvotačka, zarez u nabranju u čitanju i pisanju
- pravilno koristi glasove i glasovne skupove predviđene Programom

KULTURA IZRAŽAVANJA

- prepričava na osnovu detaljnih i uopćenih pitanja
- prepričava na osnovu zajednički sastavljenog plana
- prepričava unošenjem elemenata deskripcije
- priča događaj predstavljen slikom
- opisuje poznati predmet
- piše obavještenja
- piše kraće pismo

Niski nivo:

- govori i piše uz pomoć
- organizuje iskaz kratkom rečenicom

Srednji nivo:

- govori i piše samostalno
- govori i piše proste proširene rečenice i logički ih povezuje u cjelinu
- reprodukuje stilske uzorke u rečenicama
- u govoru i pisanju upotrebljava elemente pojedinog oblika (uz pomoć nastavnika)

Visoki nivo:

- u govoru i pisanju samostalno osmišljava odgovarajuće stilske uzorke (rečenice)?
- u govoru i pisanju samostalno upotrebljava elemente pojedinog oblika (prepričava i priča priču, opisuje poznati predmet, piše obavijest i pismo)

MEDIJSKA KULTURA

Niski nivo

- zna šta je TV emisija, a šta dječiji film
- zna ko je glumac
- zna junake dječijeg filma

Srednji nivo

- razumije nastanak „pokretne slike“
- razlikuje film, dječiji film i književno djelo
- poredi dječiji film i književno djelo uz pomoć nastavnika/ce

Visoki nivo

- opisuje izražajna sredstva filmske umjetnosti u gledanom filmu
- može porediti dječiji film i književno djelo
- može praviti izbor između „korisnih“ i „štetnih“ filmova

PRIRODA I DRUŠTVO

/ishodi učenja/

/treći razred devetogodišnjeg osnovnog odgoja i obrazovanja/

Niski nivo

- zna šta je priroda
- zna da se priroda dijeli na živu i neživu prirodu
- prepoznaje i imenuje živu i neživu prirodu
- zna šta su živa bića

Srednji nivo

- klasifikuje prirodu na živu i neživu
- zna koji su uslovi za život živih bića (može objasniti)
- može nabrojati i objasniti osobine živih bića

Visoki nivo

- može objasniti međusobnu povezanost žive i nežive prirode
- objašnjava korisnost postojanja i očuvanja žive i nežive prirode i ponaša se u skladu s tim

BILJKE- Značaj biljaka za ishranu i život ljudi

Niski nivo

- zna i imenuje biljke i biljne vrste (povrće, voće, žitarice, industrijske biljke, krmne biljke i ljekovite biljke)
- zna i imenuje dijelove biljke

Srednji nivo

- opisuje i klasifikuje biljke na: zeljaste i drvenaste; jednogodišnje i višegodišnje; samonikle i gajene;
- opisuje i klasifikuje biljke na: povrće, voće, žitarice, industrijske biljke, krmne biljke i ljekovite biljke
- zna šta je životni ciklus biljke
- opisuje životni ciklus biljke na primjeru biljke koji je **podučavan**
- može izdvojiti dijelove biljke i objasniti način na koji se koristi u ishrani

Visoki nivo

- na primjeru jedne biljke proučava, prati, opisuje, objašnjava i izvodi zaključke o biljci, biljnoj grupi i vrsti, dijelovima biljke, životnom ciklusu biljke, značaju biljke za život čovjeka i uslovima za razvoj biljke

ŽIVOTINJE

Niski nivo:

- zna šta je :domaća, divlja životinja, farma, krupna i sitna stoka, nomadski i stajski uzgoj i ptica
- zna koje domaće i divlje životinje i ptice žive u zavičaju
- razlikuje domaće od divljih životinja

Srednji nivo:

- može opisati jednu domaću, divlju životinju i pticu iz kategorije /vanjski izgled, ishrana, mladunče, korist za čovjeka, životni ciklus, stanište/
- može klasifikovati životinje po karakteristikama

Visoki nivo:

- upoređuje, uočava i može objasniti **osnovne** sličnosti i razlike između: domaćih životinja, divljih životinja, domaćih i divljih životinja i ptica (na osnovu vanjskog izgleda, ishrane, mladunčadi, koristi za čovjeka, životnog ciklusa i staništa – na primjerima područjanih životinja)

ŽIVOTNE ZAJEDNICE – vrt, njiva, voćnjak, vinograd, livada, šuma, voda

Niski nivo:

- zna šta je životna zajednica i imenuje životne zajednice

Srednji nivo:

- imenuje biljke i životinje u životnoj zajednici

Visoki nivo:

- može objasniti povezanost biljaka, životinja i čovjeka u životnoj zajednici
- može objasniti zavisnost biljaka i životinja od nežive prirode
- prati, bilježi, objašnjava i donosi zaključke o promjenama u životnoj zajednici u različita godišnja doba

SNALAZENJE U VREMENU

Srednji nivo:

- zna mjerne jedinice vremena: sat, dan, sedmica, mjesec i godina
- zna šta je kalendar
- imenuje mjeseci u godini /dvojni nazivi/
- zna redoslijed mjeseci u godini, broj dana u svakom mjesecu, datum smjene godišnjih doba - ravnodnevnica, kratkodnevnica
- zna koji mjeseci pripadaju određenom godišnjem dobu
- imenuje i razlikuje kalendarsku i školsku godinu
- zna i razumije značenje pojmova vremenske promjene i atmosferske padavine
- zna imenovati vremenske promjene i atmosferske padavine
- zna i razlikuje pojmove termometar, vjetrokaz, kišomjer
- zna i razumije šta je kalendar prirode
- može odrediti vrijeme na satu sa tačnošću do minute
- pravilno koristi kalendar
- pravilno piše datum
- prepoznaje godišnja doba na osnovu vremenskih prilika
- izrađuje i koristiti individualni ili grupni kalendar prirode Prepoznaje, razlikuje i pravilno koristi simbole u kalendaru prirode
- koristi termometar
- svakodnevno izrađuje grafikon „Dan je kraći“

Visoki nivo:

- može objasniti smjenu godišnjih doba
- razumije mjerne jedinice vremena: sat, dan, sedmica, mjesec i godina
- razumije način korištenja kalendara, koristi kalendar
- zna i razumije da je smjena godišnjih doba neprekidan proces
- razumije značenje pojmova: atmosferske padavine
- objašnjava način rada termometra, vjetrokaza i kišomjera
- izvodi zaključke na osnovu praćenja

ORIJENTACIJA U PROSTORU

Niski nivo:

- zna četiri glavne strane svijeta, stajalište, vidik, vidikovu liniju

Srednji nivo:

- pokazuje i određuje četiri glavne strane svijeta
- određuje međusoban položaj objekata u prostoru pomoću glavnih strana svijeta, i to: sa stalnim stajalištem

Visoki nivo:

- određuje međusoban položaj objekata u prostoru pomoću glavnih strana svijeta, i to: sa promjenljivim stajalištem, u predodžbi

NAŠE MJESTO I OKOLINA

/Uži zavičaj/

Niski nivo

- Imenuje i prepoznaje oblike reljefa u mjestu
- Prepoznaje, imenuje i razlikuje pojmove: ravnica, brežuljak, brdo, planina, dolina, potok, rijeka, jezero (zavisno od mjesta življenja)
- Prepoznaje pojmove vezane za vodotok: izvor, ušće, tok rijeke, korito, desna i lijeva obala, pritoke.
- Imenuje i razlikuje tekuće i stajaće vode u mjestu (zavisno od mjesta življenja)

Srednji nivo

- Može odrediti desnu i lijevu obalu
- Snalazi (orijentiše) se prema smjeru vodotoka u mjestu

Visoki nivo

- Uočava, prepoznaje i opisuje oblik reljefa na osnovu posmatranja
- Snalazi se na modelu mjesta

ŽIVOT I RAD LJUDI U NAŠEM MJESTU /Uži zavičaj/

Niski nivo

- Zna pojmove: selo, grad, mjesna zajednica, općina, javna ustanova, prosvjetna, kulturna, zdravstvena, vjerska ustanova, pošta
- Zna naziv mjesne zajednice i općine u kojoj živi
- Imenuje prosvjetne, kulturne, zdravstvene i vjerske ustanove
- Imenuje zaposlenike u prosvjetnim, kulturnim, zdravstvenim, vjerskim ustanovama i pošti
- Imenuje zanimanja ljudi
- Imenuje zanatske radionice u mjestu i zaposlenike u radionici
- Poštuje pravila ponašanja u javnim ustanovama

Srednji nivo

- Opisuje, poredi i uočava sličnosti i razlike, između karakteristika (*izgled*) sela i karakteristika grada
- Opisuje organizaciju rada (*zaposlenici, radno mjesto- ko radi, alat, pribor, sredstva za rad*) prosvjetnih, kulturnih, zdravstvenih, vjerskih ustanova, mjesne zajednici, općine, pošte i zanatske radionice
- Zna funkciju prosvjetnih – *uče djecu*, kulturnih, zdravstvenih, vjerskih ustanova, mjesne zajednici, općine, pošte i zanatske radionice za život ljudi
- Zna i razumije pojmove: radno mjesto, alat, pribor, oprema, predmet rada, sredstvo za rad, proizvod i mašina, proizvodni proces u zanatskoj radionici
- Piše, adresira i šalje pismo ili čestitku drugaru

Visoki nivo

- Na osnovu karakteristika sela i grada objašnjava njihovu povezanost
- Objašnjava ulogu i značaj prosvjetnih, kulturnih, zdravstvenih, vjerskih ustanova, mjesne zajednice, općine, pošte i zanatske radionice za život ljudi u mjestu
- Objašnjava proces rada u jednoj radionici

PROŠLOST, SADAŠNJOST I BUDUĆNOST

Niski nivo

- Zna šta je: prošlost, sadašnjost i budućnost, bliža i dalja prošlost, decenija, vijek, lenta vremena, predak, potomak

Srednji nivo

- Zna i razumije šta je decenija/desetljeće/e
- Može izraditi i snalazi se na lenti vremena /Moja prva decenija/
- Snalazi se na vremenskoj lenti

Visoki nivo

- Upoređuje prošlost i sadašnjost u odnosu na: značajne događaje u mjestu, značajne objekte, oruđa za rad, spomenike, način života i rada ljudi, običaje, odijavanje, ishranu,....

PRAZNICI

Niski nivo

- Imenuje međunarodne, državne, školske, porodične i vjerske praznike
- Objašnjava šta znači određeni praznik (zašto ga slavimo)
- Može opisati kako se praznici proslavljaju u vlastitoj porodici, školi,... (običaji)

Srednji nivo

- Razumije važnost poštovanja i obilježavanja porodičnih, državnih i vjerskih praznika, učesće u njihovoj proslavi (objašnjava zašto je važno da obilježavamo praznike)
- Poštuje praznike drugih ljudi
- Povezuje datum i državni, međunarodni i školski, porodični i vjerski praznik
- Upoređuje i uočava sličnosti i razlike u značenju praznika i načina njihovog obilježavanja

SAOBRAĆAJ U MJESTU I OKOLINI

Niski nivo

- Imenuje i razlikuje vrste saobraćajnica
- Imenuje saobraćajne znakove
- Razumije značenje saobraćajnih znakova u mjestu
- Razumije važnost saobraćajnih znakova za učesnike u saobraćaju
- Zna šta je autobuska /željeznička stanica, čekaonica, blagajna, peron, red vožnje, javni prevoz, sredstva javnog prevoza
- Imenuje zaposlenike na autobuskoj/željezničkoj stanici
- Opisuje organizaciju rada (čekaonica, blagajna ,peron, red vožnje)
- Zna funkciju autobuske/željezničke stanice za život ljudi
- Razumije opasnosti na putu

Srednji nivo

- Zna i razumije učešće djece u saobraćaju /oprez i budnost/
- Razumije ulogu pješaka u saobraćaju (pravilno kretanje pješaka, pravilno kretanje pješaka putem izvan naselja, pravilan prelaz preko raskršća i preko pruge, pravilno ponašanje u sredstvima javnog prevoza, *poštivanja saobraćajnih propisa – znakovi, saobraćajac, semafor*)
- Zna objasniti šta se može desiti ako učesnici u saobraćaju ne poštuju saobraćajne propise

DUHAN, ALKOHOL, DROGA

Niski nivo

- Zna i razumije da su: duhan, alkohol i droga štetni za ljudsko zdravlje

Srednji nivo

- Može objasniti kako duhan, alkohol, droga štete ljudskom zdravlju

ŽIVOTNA OKOLINA

Niski nivo

- Zna i razumije važnost čuvanja životne okoline
- Zna nabrojati načine očuvanja životne okoline

Srednji nivo

- Razumije važnost boravka u prirodi za zdravlje
- Može objasniti važnost očuvanja životne okoline
- Razvrstava otpad i odlaže ga na za to predviđeno mjesto
- Razvija svijest o važnosti čuvanja zdrave okoline i ponaša se u skladu s tim